

בולעטין # 25

וועד למען קדושת ארץ ישראל

ארגון מוקדש לעורר על מצות ישוב ארץ ישראל, שעל ידי זה נזכה בקרוב לביאת המשיח בב"א
חודש חשון תש"ו

ענף - כל הדר בארץ ישראל (12)

דרשות הר"ן - הדרוש הרביעי

כל הדר בחוץ לארץ מצד היותו תחת כוכב או מזל אין תפלתו נשמעת כל כך, כאלו היה בארץ ישראל שאינה תחת ממשלת קצין שוטר ומושל בלתי לשי"ת לבדו. ולהיות ישראל יודעים זה יהיו יותר קרובים לטעות בעבודת אלילים בהיותם בחוצה לארץ [שמושלים שם האלוהות], כמו שאמרו: קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, יותר ממה שיטעו בזה בארץ ישראל.

אם נא מצאתי בעיניך הודיעני נא את דרכיך וגו'. ופירושו כך: הודיעני נא את דרכיך, והם מדותיך, בענין שאהיה מצד ידיעתי אותם מוצא חן בעיניך, ומספיק להתפלל עליהם ולבטל כל צרה שתבא עליהם מצד עונש חטא מה. ובכך יסתלק מה שחששת ואמרת פן אכלך בדרך, וראה כי עמך הגוי הזה, כאלו ראה כי הדרך הזה יותר הגון, והוא שיסתלק חשש כליונס בדרך זה. ושלא תצטרך לעלות מעליהם יותר משתצטרך להפרד מאתם מפני חשש כליונס, כי הם עמך, ואיננו ראוי ונאה לאב החומל שיתרחק מעל בניו, וטוב יותר להסיר מעליהם הרע על דרך זה. ואז השי"ת השיבו ואמר:

פני ילכו וגו', והוא כאמרו איננו צריך להודיע דרכי בשביל זה. ומה שאמרת שאיננו ראוי להפרד מהם כי הם עמי, גם אני אין דעתי בכך, כי פני ילכו בקרבכם כאשר אניח לך ולהם. וזה כאשר שיהיו בארץ ישראל אשר שם מנוחתם עדי עד.

אמנם צריך ביאור, למה לא יחוש השי"ת למה שאמר: **כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך, אחרי היותם בארץ ישראל כמו שיחוש בהיותם במדבר?**

והתשובה בזה: כי החטא שיחוש עליו השי"ת פן ישיג כליון לישראל ממנו, הוא חטא עבודת אלילים דומה למעשה העגל, כי בשאר העבירות לא יצא הקצף מהשי"ת כל כך, אבל על עבודת אלילים ראוי לחוש יותר. וזה החטא ראוי לחוש ממנו במדבר יותר מבארץ ישראל,

כי מצד ישראל היו יודעים ששאר הארצות נמסרות להנהגת הכוכבים והמזלות, כמו שאמרו ז"ל [כל הדר בארץ ישראל כמי שיש לו אלוה] כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. וזה מצד שאר ארצות העכו"ם מסורות לשרי מעלה והנהגתם, אי אפשר שתשתנה אלא על דרך הפלא, כמו שפירש באמרו כי לא ישא לפשעכם, ולפיכך כל הדר בחוץ לארץ מצד היותו תחת כוכב או מזל אין תפלתו נשמעת כל כך, כאלו היה בארץ ישראל שאינה תחת ממשלת קצין שוטר ומושל בלתי לשי"ת לבדו,

כמו שאמר הכתוב: וזנה אחרי אלהי נכר הארץ. הנה ביאר שהאלהות כלם מלבד השם יתברך לבדו נכרים בארץ ההיא, ולהיות ישראל יודעים זה יהיו יותר קרובים לטעות בעבודת אלילים בהיותם בחוצה לארץ [שמושלים שם האלוהות], כמו שאמרו: קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו, יותר ממה שיטעו בזה בארץ ישראל. מצורף סז [זו], שיותר ראוי שיהיו דבקים בשם הנכבד בארץ קדושה מבחוצה לארץ, וגם כי ראוי לחוש פן ישיגם הכליון בהמרותם דבר השם יותר במדבר מבארץ ישראל, מצד היות המדבר מקום סכנת נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים, והמקום עלול שם יותר לקבל הכליון משאר המקומות. ולא כמו אותם שמתחסדים לומר כי יכולת ה' שוה בכל מקום להטיב ולהרע. כי אין הענין כן אבל השם יתברך הטביע המציאות בענין שיהיו מקומות הסכנה יותר קרובים להפסד משאר המקומות, מפני שאם לא יתמיד שם השגחתו על האיש המעויין ההוא ויעזבנו למקרה הזמן ישיגנו הרע, ולא כן הדבר בשאר המציאות מכל זה כי אין ראוי לפחד עליהם שם כל כך. ולפיכך אמר השם יתברך למשה אינני צריך להודיעך דרכי בשביל זה כי אין דעתי להפרד מעליכם. אבל פני ילכו בתוכם וזה אמנם בהניחי לך ולהם, כי בלשון משה ידבר לכל ישראל, כמו שאמר:

לשמרך בדרך, שאין פירוש לשמור משה בלבד. ומשה לא הספיק לו זה, ואמר אם אין פניך הולכים [אל תעלנו מזה, והוא כאומר אם אין פניך הולכים] מעתה אין ראוי שנוזז מכאן כלל. כי אם לא במה יודע אפוא שאנחנו מופלאים משאר העמים אם לא בלכתך עמנו, **כי בהיותנו בארץ ישראל לא יתלו [את] זה בנו, אבל בארץ, מצד ראותם כי בהיותנו בחוצה לארץ לא היית מתהלך בקרב מחננו.** והשם יתברך הודה על דבריו ואמר גם את הדבר הזה [אשר דברתן אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם.

והאריך בדבר, ואמר: כי מצאת חן בעיני, שיהיה מענה על מה שאמר משה תחלה להקדוש ברוך הוא ואתה אמרת ידעתך בשם וגם מצאת חן בעיני, כי זה עשה מצד החן אשר מצא בעיניו. ואמר:

ואדעך בשם, שב למה שאמר ואתה אמרת ידעתך בשם, לא מצד ישראל כמו שאמר משה ונפלינו אני ועמך מכל העם. אבל מצד כי מצאת חן בעיני. וגם לרמוז בזה כי מה שהודה לו הקדוש ברוך הוא שילך בתוכם ולא על ידי מלאך זהו בימי משה [לבד], אבל אחריו בימי יהושע יהיה המלאך הנזכר מנהיג [את] ישראל עד בואם אל המנוחה ואל הנחלה, וכמו שנבאר:

ואחר שהודה לו השם יתברך זה, היה מתחייב שישב משה לשאלתו הראשונה שיודיענו דרכיו, כדי שיהיה רצוי בהם להתפלל על ישראל אם יחטאו. כי אם לא כך ישוב חשש השם יתברך למקומו, והיה יותר טוב לישראל שיפרד השם יתברך מהם. ולפיכך חזר לשאלתו

הראשונה, אלא ששאל אותה בענין יותר רחב מפני [שראה] שהיה עת רצון. ואמר: הראני נא את כבודך. ולא כוון בזה משה להשיג אמתת עצמות השם יתברך כמות שהיא, כי חלילה לו למשה שיבקש זה. כי כבר באו מופתים גמורים שאין עצמותו גלויה אלא לעצמותו, ושהוא מן הנמנע חילוף זה. וכבר נשאל אחד מן החכמים מהו הבורא, והשיב, אלו ידעתיו הייתי. אבל ממה שהשיבו השם יתברך ואמר כי לא יראני האדם וחי, נראה שהיתה שאלתו של משה ששיגנו עודנו מחובר בגוף ונפש כמו שתשיגנו הנפש אחרי הפרדה [מהגוף], ושלא ימנעהו הגוף בדבר מה. והשם יתברך השיבו שזה בלתי אפשר, ואמר כי לא יראני האדם וחי. וזהו דעת רז"ל שאמרו בחייהם אין רואין אותו אבל רואים אותו במיתתם. ולפיכך אמר השם יתברך למשה אני אעביי כל טובי על פניך וקראתי בשם וגו', רמז לו בזה מה שהודיעו בייג מדות כי בהם תקובל תפלתו לרחם גם על אותם שאין ראוי לרחם. כמו שאמרו רז"ל וחנותי את אשר אחון אע"פ שאינו הגון וגו' ולפי שהוא דבר ור קצת שהשם יתברך ירחם על אותם שאינם הגונים, בא בלשון סתום, ויעד לו מקום שיודיענו דרכיו והם ייג מדותיו שהוא מתרצה בזכירתם, ולפי שעדיין לא הבטיח השם יתברך למשה בבירור שיסלח לעון ישראל אבל אמר זה בלשון סתום כמו שאמר וחנותי את אשר אחון וגו', חזר משה כמי שרוצה לבאר הדברים ליוקר הענין, והוא כאומר נבאר באור בקשתנו מה הוא, והוא שאם נא מצאתי חן בעיניך ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה ערף הוא, ואם יהיו נמסרים למלאך ימרו בו ולא ישא לפשעם, אבל בתנאי שיהיו בטוחים שכאשר נזכיר לפניך סדר התפלה שנהיה בטוחים שתסלח לעוננו ולחטאתנו, כי אינו מספיק לי מה שאמרת וחנותי את אשר אחון וגו'. כי אולי יהיה לאיש בלתי איש לעת בלתי עת. ועל ענין זה אולי יהיה יותר תועלת שימסרו למלאך משאם ילך ה' בקרבנו, אבל אני מתחנן שילך השם יתברך, ואני צריך להנהגתך משום היותו עם קשה ערף והוא רחוק שלא ימרו דבור המלאך, ואם ימרו כבר אמרת כי לא ישא לפשעכם כי אין זה מחוקק, ולכן אנו צריכים להנהגתך מצד שאתה יכול לסלוח. אבל בתנאי שנהיה בטוחים שכאשר נמרה ונתפלל לפניך לעוננו ולחטאתנו, כלומר, עון כלנו וחטאתנו. ובכך ימשך אלינו תועלת גדול מצד הנהגתך ולא נזק כלל, ובכך נהיה עמך ונחלתך, והשם יתב' הודה לו גם לזה, ואמר: הנה אנכי כורת ברית, כלו' שתהיה ברית כרותה ביני וביניכס שלא תחזור ריקם לעולם. זהו דעת רז"ל שאמרו: ברית כרותה לייג מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כורת ברית. ואמר: נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר וגו', כי 'אע"פ שנעשו להם נפלאות גדולות בארץ מצרים ועל הים, אמנם הנפלאות ההם היו כאשר רצה השי"ת בהם לא כאשר ירצו ישראל במ. אבל פליאת זה הברית יותר פליאה גדולה מהם, שיהיה הדבר נתלה ברצון ישראל, שכל זמן שיעשו כסדר הזה לא יחזרו ריקם לעולם. או אפשר כי אמרו אעשה נפלאות, יחזור למה שבקש משה ונפלינו אני ועמך, וכן דעת התרגום.

וועד למען קדושת ארץ ישראל